

za sedaj le mirno čaka v rokopisu objavljenja, morda mi bode mogoče, da z dot. nár. napevi na drug način koristim šoli, — a na „povelje“ nikdar in nikjer. Na „komando“ ne storim na slovstv. polju v obče ničesar, kar sem že pred leti omenil javno takrat, ko se me je v nekem listu pozvalo, da naj izdajo svoje „Zab. knj.“ ustavim ter da naj izročim svojo gradivo drugim rokam.

G. — m — pravi, da se s svojo zbirko šolskih pesmi nisem izkazal. O tem seveda ne pristojta sodba meni, toda lahko bi navedel temu nasproti precej laskavih priznanj raznih kolegov — med njimi tudi glasbenih veščakov — ki sicer ne hvalijo muzikalne vrednosti mojih napevov, pač pa preprostost in melodijoznost pesmic, katere otroci kaj radi pojó. „Weckung u. Bildung des Tonsinns“ je smoter pevskega pouka na nižji stopinji in temu gotovo služi vsaj nekoliko tudi moje delce, sicer bi se istega v teku dveh let ne razširilo že v 800 izvodih ne le po Štajerskem, kjer je v rabi Koprivnik-Majcenova „Začetnica“, marveč tudi po Kranjskem in Primorskem. Razširjatev delca, ki je namenjeno edino le za roke učiteljeve, pri nas v takem številu gotovo ne svedoči o malovrednosti, oz. o nerabnosti dotične publikacije.

V Središču, dne 5. prosinca 1901.

Anton Kosi.

Društveni vestnik.

Kranjsko.

Jubilejska samopomoč. P. n. udom „Jubilejska samopomoč“ razposlal sem o novem letu poštne položnice, da vplačajo za zadnji slučaj smrti, eventualno tudi letnino za 1901. Veliko se jih je že odzvalo, tisti pa, ki še tega storili niso, naj še ta mesec store. Prosim denar vpošiljati le po poštni položnici, delo je meni olajšano, a poština je vže zaračunjena. Le kdor je položnico zgubil, naj se posluži nakaznice. Naslovljati je „Samopomoč“ Ig pri Ljubljani.

Fr. Ks. Trošt,
t. č. predsednik.

Štajersko.

Sv. Jurij ob Taboru. Savinsko učiteljsko društvo zboruje v četrtek dne 14. svečna ob 1 uri popoldne v šolskem poslopju na Vranskem po sledečem vzporedju:

1. Zapisnik.
2. Dopisi.
3. O „strupih“, poroča g. Sim. Meglič, Vransko.
4. Poročilo o glavni skupščini „Zaveze“ v Mariboru.
5. Pretresovanje pravil „Zveze slovenskih štajerskih učiteljev in učiteljic“.
6. Predlogi in razne društvene zadeve.

K polnoštevilni vdeležbi vljudno vabi

Fr. Pečovnik,
t. č. predsednik.

Književnost in umetnost.

„Zvonček.“ II. številka tega lepega mladinskega lista s podobami ima sledečo vsebino: Hrepenenje. Igor. (Pesem.) — Tam vrh rožnega oblaka. Fran Zgur. (Pesem.) — Aj, na okna . . . A. Rape. (Pesem.) — Prijatelju. Narjan Pretko. (Pesem.) — Nemirni Mirko. C. Logar. — Ob vrnitvi. Narjan Pretko. (Pesem.) — Kaj se je sanjalo Jošku. Simon Palček. — Izpolnjena želja. Ivo. — Igorček. Modest. (Pesem s sliko.) — V hudi sili. Ant. Pesek. — Veselje mladih dnij. Leon Poljak. — Ludoviček je pisal. L. Černež. — Moj čoln. Narjan Pretko. (Pesem.) — Kraljeva oporoka. — Jos. Barbič. — Spoštuj stare ljudi! Solovej. — Pajek in polž. Solovej. — Jaz pa vem . . . Vida. (Pesem.) — Leni sluga. Solovej. — Modrijan in ošabnež. Solovej. — Poskočnica. Igor. — Mladi risar. — Nove

knjige. — Vesela pevka. Besede zložil A. Nemré, uglasbil F. Juvánek. — Zračite stanovanje! — Besedna naloga. — „Zvonček“ prav topla priporočamo.

„Glasbena Zora“, zvezek XII. ima tole vsebino: Č. naročnikom „Glasb. Zore.“ — Iz mojih spominov na mojstra Bedricha Smetano. — Stoletnica rojstva dr. Fr. Prešerna. — Glasbena književnost. — Vesti iz umetniškega sveta. Glasbena priloga zv. XI. ima tole vsebino: Toskanska barkarola. Uglasbil Kamilo Mašek. — Biseri. Uglasbil Fr. Papler. — Regiment po cesti gre. Harmonizoval Lav. Pahor. — Nezvesta. Harmonizoval Lav. Pahor. — Dolenjska zdravica. Harmonizoval L. Pahor. — Strunam. Po K. Mašku uglasbil Ign. Hladnik. — Rožici. Uglasbil Fer. Juvánek. — Spremenjeno srce. Uglasbil D. Fajgelj. — Dve novoletni kolednici. Priredil L. Pahor. — Vila. Salonska polka. Zložil dr. Benjamin Ipavec. S to številko se završuje II. letnik „Glasbene Zore“. Izdajatelj in urednik g. Fr. Gerbič izjavlja, da spričo premajhne podpore in velike zanikarnosti naročnikov ne more izdajati lista več, kar je jako obžalovati. „Glasbena Zora“ je prinesla tekom dveh let mnogo prelepih glasbenih prilog.

Nove knjige. V zalogi g. L. Schwentnerja sta izšli zopet dve novi knjigi in sicer II. zv. „Mladinske knjižnice: Na rakovo nogo, spisal Ivo Trošt in II. sešitek J. Kersnika zbranih spisov: Agitator. Več prihodnjič.

Vestnik.

Učiteljski konvikt v Ljubljani: Č. gospa Ivanka Nagu, nadučiteljova soproga na Vačah 4 K, katere je nabrala gđe. Franjica Grilčeva v veseli družbi v gostilni g. Sajovica; tvrdka A. Soklič v Ljubljani 7.50 K; tvrdka Fr. Ksav. Souvan 27.62 K; tvrdka A. Krejčič 5.32 K; tvrdka Gričar & Mejač 20 K.

Hrvatsko-slovenski klub na krščanski podlagi so ustanovili slovenski in hrvaški napredni poslanci na Dunaju. Klub šteje 16 članov. Suštersičev klerikalni klub „Slovanski centrum“ ima pa devet slovenskih poslancev. Da se ni ustanovil jugoslovanski klub vseh slovenskih in hrvaških poslancev, to je preprečil dr. Suštersič, ter s tem pokazal, da mu je edino le za klerikalstvo, prav nič pa za narodna in gospodarska vprašanja slovenskega in hrvaškega naroda! To si moramo zapomniti. Čast in slava našemu dr. Iv. Tavčarju in njegovim narodnim somišljenikom!

Karol Seitz, državni poslanec in učitelj na Dunaji, kojega je dunajski župan Lueger najnesramnejše preganjal, je za vse učiteljstvo v državnem zboru velika pridobitev. On predobro vé, da Slovenci, Nemci, Lahi, Čehi itd. niso nasprotniki šole, ampak da je edini nasprotnik šole mednarodni klerikalizem, zato je Seitz naprednemu učiteljstvu vseh narodnosti enako pravičen in naklonjen. Če bodo delali klerikalci krivice temu ali onemu, te ali one narodnosti, naj se kar brez skrbi obrne na državnega poslanca Seitza na Dunaju, VIII./3 Burggasse 117. Bog živi tega našega vrlega moža!

Učiteljske premembe. Nadučitelj je postal pri Sv. Petru nad Laškem g. Jernej Troha, dosedanjí vodja ondotne šole. Na mariborski meščanski dekliški šoli je nameščen za drugo skupino Jos. Dorfmeister iz Češke, a za I. skupino Ida Daut, dosedaj ljudska učiteljica. Pri Sv. Petru pri Radgoni je nameščena gđe. Josipina Kren, v Kapelah pri Brezcah pa gđe. Ivana Piller.

Klerikalizem in „šnops“. Ako pregledujemo statistične izkaze o žganjepitju, najdemo hitro, v kaki tesni zvezi sta žganje in „živo katoliško prepričanje“, v naši deželi. Kolikor več se v kakem okraju popije žganja, toliko več je „živo katoliško prepričanje“, nasprotno pa, kolikor manj se popije žganja, toliko manj je ljudstvo zavzeto za klerikalizem. Največ žganja se spiije na Gorenjskem in v ljubljanski okolici, tu je tudi „katoliško prepričanje“ naravno velikansko, tu cvete klerikalstvo tako, kakor nivalje v celi Avstriji. Tu pride namreč na vsacega prebivalca povprek šest litrov „šnopsa“. V naprednih okrajih n. pr. v logaškem in postojnskem pa še jeden liter ne

pride povprek na vsacega prebivalca. Razložek je velikiški in nihče ne more več potem tajiti, da sta klerikalizem in žganjepitje v kavzalni zvezi, da sta drug drugemu nekak pogoj, tako da se lahko reče: Klerikalstvo pospešuje žganjepitje, žganjepitje pa je podlaga klerikalizmu. Dejanske razmere potrjujejo to popolnoma. Poglejmo kamorkoli po Gorenjskem in v ljubljanski okolici, v ribniški dolini in v litijskem okraju, povsod vidimo, da se širi žganjepitje, čim bolj prevladuje klerikalizem in da so največji „šnopsarji“ tudi najvnetejši klerikalci.

Iz c. k. mestnega šolskega sveta ljubljanskega. Prva letošna redna seja, dne 25. januarja vršila se je, kakor sledi. Zapisnikar je poročal o rešenem tekočem gradivu izza predzadnje seje. Pri ti priliki se je sklenilo, da se za nekega učitelja, ki prostovoljno mladino podučuje rezljati les, še enkrat pri občinskem svetu prosi nagrade, dasi je bila prva taka prošnja odbita.

Učitelju Francišku Galetu se je priznala tretja, Engelbertu Ganglu pa prva službena starostna doklada počenši 1. januarjem 1901.

Prošnja nekega učitelja za denarno podporo se priporoča c. k. deželnemu šolskemu svetu ter se predlaga v to svrhu primerna svota.

Poziv deželnega šol. sveta, naj se mestni šolski svet izrazi, bi-li ne kazalo uvesti na meščanskih šolah in na treh višjih učnih stopinjah ljudskih šol poseben red za vnanjo obliko pismenih izdelkov, reši se v pritrdilnem tem smislu.

Končno se sklene, da je na II. mestnem, otroškem vrteu poleg vrtnarice namestiti še posebno voditeljico z zpricevalom zrelosti za občne ljudske šole, ter se vzame na znanje, da je ta posel pripravljena brezplačno prevzeti učiteljica Marija Maroutova.

Josip Kostanjevec: Iz knjige življenja.

(1. zvezek. Založil pisatelj. Tiskal R. Šeber v Postojni 1901. Vsebina: Roža. — List za listom. — Brez službe. — Najsrečnejši poštar. — Škof. — Zakaj nisi bil mož. — Ženitna ponudba. Str. 227, cena 3 K.)

Vsakemu človeku, ki sili v javnost, se tuintam pripeti, da ga začno obirati poklicani in nepoklicani ljudje. Eni iščejo na njem to, kar ima dobrega, drugi to, kar ima slabega. Posebno zadnji kriče in ropočejo, da celo slepec izprevidi namen njihovega jezikanja. Niti toliko ne puste poštenja na njem, kamor bi lahko človek položil dlan, ne da bi je oblatil . . .

In tako se je zgodilo, da si sedaj na vrsti ti, prijatelj Kostanjevec! Zbral si nekoliko svojih povesti v knjigo ter jo razposlal med slovensko občinstvo. Pri razpošiljanju te je pač navdajal bridak občutek, da ti bodo vrnili mnogo knjig z običajnim lakoničnim stavkom na ovitku: „Ne sprejem!“ Pa saj veš, da so pri nas knjige kot berači, ki v mrazu, žeji in lakoti zaman trkajo na vrata . . .

Pri nas niso ljudje taki kakor drugod. Pri nas smo veliki v malenkostih. Pri nas je mnogo besedi in malo dejanja. Hladni smo zlasti do knjig in pisateljev, ki tratijo čas z neplodnim črkanjem po papirju. In koliko si porabil tudi ti, prijatelj Kostanjevec, zlatega časa s pisarjenjem, mesto da bi zehajoč ubijal svobodne ure doma za pečjo — s prekrizanimi rokami in dremajočimi očmi, ali pa da bi popival od dolgega časa in zabavljajl čez to umazano življenje! . . .

Pri nas so razmere take, da ima imovitejši kmet za ogledalom „Pratiko“ in v skrinji knjige „Družbe sv. Mohorja“, a kar nas je gospode, imamo po svojih salonskih mizah „Den guten Ton“ ali še kaj drugega takega, kar sodi v višje kroge . . .

In zato nam ne govore brez vzroka ljudje, ki so dobre volje, da smo pospeševalci slovenske leposlovne književnosti!

Časih — to ti povem odkritosrčno in prav nič ne morem zato! — se mi zdi, da smo vsi skupaj za las enaki Wielandovim Abderitom.

Vendar se mi zdi, da se za vse to ne meniš dosti, prijatelj Kostanjevec! V ponižni litijski šoli in v še ponižnejšem tvojem stanovanju ti potekajo dnevi enakomerno kot ure dolgočasne, deževne jesenske noči. Kar ti ne ugrabi časa vestno izvrševanje tvojih stanovskih dolžnosti, to ti ga vzame pisanje povesti, novel in romanov. In če si kdaj utrujen, in so ti izčrpane moči, pa izpiješ doma ali pa v gostilnici čašo vina, da si preženeš skrb in požiš kri, takrat ti zabrusijo gotovi ljudje v obraz, da si pijanec in da si v sramoto učiteljskemu stanu!

A to je mogoče samo pri nas, kjer smo tako srečni, da imamo mnogo takih ljudi, ki ne delajo pod milim Bogom ničesar. Kar store v prid telesnim občutkom, to jim je pripuščeno in odpuščeno.

In glej! Tako se je začelo tudi meni brezskrbno življenje! Kot sočni grozdi vise nad mano lepi dnevi in kot mlada dekleta mi prihajajo v vas. Od samih dobrot sem že brezčuten za dobrote. In čestitljivi Goethe stoji pred mano, duhovit in globok, kakršen je, in njegovi verzi mi zvane v dušo, ki je prenasličena radosti . . . Saj jih poznaš: „Nichts ist schwerer zu ertragen als eine Reihe von schönen Tagen!“

Moj nekdanji prijatelj, ljubeznivi Mirza-Schaffy, je moral v kot, in rakom so šli žvižgat njegovi verzi: „Denn in diesem Jammerleben ist des Guten nie zu viel!“

Tako prihajamo ljudje k izpoznavanju in k resnici, celo k nazorom in prepričanjem, čeprav ni to nekaternikom všeč . . .

Ljudje smo ljudje, prijatelj Kostanjevec, in vsi imamo napake: eni večje, drugi manjše — a imamo jih vendarle vsi!

In ker mi je preveč lenobe in dolgočasnega iztezanja po mehki zofi, zatorej sem se odločil, da vzamem pod kritiški nož tvoje povesti, zbrane pod vablјivim naslovom „Iz knjige življenja“.

* * *

Josip Kostanjevec, sedaj nadučitelj v Litiji, pisatelj je že od l. 1883. Bil je še učiteljsčnik, ko je vzel prvič pero v roke. Brezizrazni in sentimentalni so bili njegovi prvi verzi. Kaj hočemo! V mladih letih se čuti človek srečnega, kadar se čuti nesrečnega. In z vsemi čuvstvi sili v to, kar mu teži srce. To čudno nagibanje k tožbam in vzdihom tiči v človeku, ki čuti.

Kostanjevec je obetal. A napravil si je to uslugo, da je začel premišljati samega sebe: svoje zmožnosti, svoje moči, da se je navajal na pravi pot, koder hodi danes samozavestno in čvrsto. Če se ne motim, je počival Kostanjevec deset let. Rjavelo je njegovo pero, a čistil se mu je duh. Pustil je pesmi drugim ljudem, ki se ukvarjajo s takimi igračami, pustil je sebe in se poprijel sveta. Začel je pisati v prozi . . .

Kolikor se nas zavzema za slovensko leposlovje vsaj toliko, da časih beremo, kar nam pišejo, smo ob drugem rojstvu Kostanjeveca-pisatelja veselo vzdiknili: „Premec piše lepo in dobro, in samosvoj pripovedni talent se skriva za tem ponižnim imenom!“

In nismo se motili!

Človek, ki gleda, vidi mnogo. Tudi kadar sedi doma za mizo, se razmaknejo stene njegovega stanovanja, in pogled mu splava v široki svet. Velika tragedija življenja, ki se je začela z rojstvom prvega človeka in v kateri pade zastor zadnjikrat šele tedaj, ko bo nehala utripati zadnje srce, se razvija pred njegovimi očmi. V razvitku te tragedije je nje stvarnik zavrgel vse teorije klasične in moderne drame. Kdor je vsegamogočen, stori lahko vse. Prošnje za usmiljenje, obupni glasovi o krivici in zlobnosti, zmagoslavni spevi laži, hinavstva in prevare, pretresujoči vzdih ubitih eksistenc, izčrpanih moči in propalih kreposti, pijani vzkliki razkošnega izobilja in bolešno vzdrtetavanje prebodeh src in izlakotelega proletarijata, prodajanje prepričanj in značajev, črne, dolge, krvave proge na nedolžni koži in blesteči redovi na umazanih prsih, razpadli domovi in na krvavih žuljih trpečega človeka sezidane palače, kjer se tepta čednost in poštenje, zmernost in čistost s smelimi nogami v najgrše blato — to so kritični glasovi, ki obsojajo gigantiško tragedijo vseobčega človeštva . . .

Človek, ki gleda, vidi mnogo in težko ostane ob tem, kar vidi, miren. Gotovo je, prijatelj Kostanjevec, da smo vedno in povsod v teatru. Ali si bil kdaj miren, če si gledal Shakespearea? Nikdar! A večji mojster je razgrnil pred teboj knjigo življenja, in tvoje oči so izstopile iz plitvih jamic, in tvoji pogledi so se uprli v popisane liste tega največjega leksikona.

Življenje je življenje! Umazane so razmere, ki vladajo v tej velikanski familiji, in te razmere so nas napravile za ljudi, in zato smo umazani tudi ljudje. Ali ne vemo vsi brez izjeme, da je neumno, če je človek pošten in pravičen, ko vidimo, da žanje samo tisti, kdor je vrgel poštenje in pravičnost med smeti in hodi v prvih vrstah z lepo masko na licu?

Naše oči so trudne, in naši pogledi so opešali. Kot polomljeni stvarci so s posušenim mozgom, ki se plazijo od postelje k peči in od peči k postelji, zakaj naši pogledi vidijo samo zunanost in ugasnejo, preden pridejo do jedra, do dna. Kot luč so v brezbrežnosti, ki ne vidi ladje, katera se potaplja . . .

Da, za zunajnost imamo oči mi navadni ljudje! In slast imamo za med, ki se skriva za njim strup. Kadar nam pride pred vid raztrgan in izstradan berač, takrat nam pade na oko roka, da ne vidimo te blatne pege na lepi zemlji! Kadar se nam priplazi pred obraz hinavščina in ostudna brezznačajnost, takrat obvisi na nji pogledi, da ne vidijo na križ pribite resnice, ki umira v zapuščenosti. In na kolena se grudimo pred polno skledo in s polnim kozarcem nazdravljamo onemu, ki nas tepe. In pijemo pokvarjeno pijačo in polne kozarce izlivamo v grla, da zadušimo glas vesti, ki nam očita, da smo se iz dobičkarje in lakomnosti prodali in usužnili . . .

„Vivat iustitia — pereat mundus! . . .“ Ne tako! To je oslarija — narobe se glasi naša pesem: „Pereat iustitia — vivat mundus! . . .“

A časih se vendar zgodi čudež! Kot beli golob, ki je zletel iz Noetove barke ter se zibal nad brezbrežnimi vodami, tako zatrepče časih nad nami resnica in pravica. In kot romarji na Sveti gori pred podobo Marijino, tako popadajo idealisti pred njo na kolena, in njih koščene roke se iztezajo proti nji, proti svetnici-mučenici. Saj je vendar resnica najsvetejša svetnica!

Tako — se mi zdi — je gledal Kostanjevec tistih deset let, ko ni pisal, in tako gleda danes, ko piše. Morda

niso barve, s katerimi slika, tako temne kot so te kratke moje besede, a vendar je v Kostanjevečevem peresu mnogo črne tinte . . .

Glavna stvar pa je, da je to, kar piše, resnično, živo, pravo. Naj reče kdo, kar hoče: Kostanjevec mi ugaja, in brez pomisleka ga uvrščam med najboljše slovenske pripovedovalce.

Kostanjevec je realist, in drugačen ne more biti pisatelj dandanes, ko je življenje tako, da naravnost izziva.

Snovi svojim pripovednim spisom zajema iz malomestnega življenja, ki se sicer razvija skrito in tiho očesu velikega življenja, a ki je na mnogih mestih in v mnogih slučajih identično z njim. Kostanjevec je prevzel nalogo, da nam slika to ozkomejno življenje, in njegovi spisi so nas poučili, da ni tako patriarhalno, kakor bi si mislil človek, ki se mu je kdaj prijel suknje prah velikega mesta . . . Dobro vem, da si ni postavil Kostanjevec sam meje, češ: „Do tu sega moje pero in ne dalje!“ Temveč zdi se mi, da je imel doslej dovolj posla s proučevanjem svoje najbližje okolice, da se mu je ob tem študiranju nakopičilo toliko snovi, da mu je je dovolj za nekaj takih knjig, kakršna je ta, o kateri govorim. Bati se je pri tem samo tega, da ne zapade enoličnosti in brezbarvnosti: enoličnosti z ozirom na osebe in brezbarvnosti z ozirom na dejanje.

A dejal sem preveč, ko sem zapisal: Bati se nam je . . . Pri Kostanjevcu se ne bojim nazadovanja, nego veselim se napredovanja, saj Kostanjevec raste vidoma in se vedno uči. Neumno je namreč, kdor trdi, da se ni treba pisatelju učiti. Ne nauči se nikdar, a učiti se mora vedno. Tako učenje mu je zabava in razvedrilo kot n. pr. pravemu igralcu študiranje ulog. Iz materijala, ki leži mrtev pred njim, napravi lepo, prikupno, umetniško celoto, če vse dobro preudari, razporedi in uporabi. Tako je zagledal Kostanjevec nekje trg in videl je, kako žive in kaj počno tamkaj ljudje. Živ krst se ni zmenil zanje, in morda je preteklo leto za letom, da ni nihče iz trga nadlegoval uredništva „Slovenskega Naroda“ niti z dolgočasnimi dopisom. Pozabljen, kot bi bil pokopan! Pa ni tako! Kostanjevec nam je napisal prav lepo novelo „Ženitno ponudbo“, ki zanima bralca od kraja do konca, ki ga seznanja s celo vrsto živih ljudi, ki jih izpoznamo tja do malenkosti. Ne dvomim, da je ustregel Kostanjevec z „Ženitno ponudbo“ zlasti ženskam.

Mojemu okusu prijata najbolj „Roža“ in „Brez službe“. Obe mi razodevata, da ne bo ostal Kostanjevec v sedanjih mejah, nego da jih bo kmalu, kmalu prekorčil. Pri „Roži“ mi je žal, da je tehniško vrlo slabo izvedena, žal mi je to tolikanj bolj, ker je nje snov v resnici vredna dovršene oblike. Dolgo direktno pripovedovanje, dasi vseskozi zanimivo, ni naravno, in povest bi napravila na bralca vse drugačen vtisk, da se vse to, kar pripoveduje Robidnik, vrši pred našimi očmi. Tudi Anino pismo bi se dalo drugače uporabiti. Pa kar je — je! — Ko sem prebral „Rožo“, sem naslonil glavo ob dlan in mislil . . . Anina duša stoji pred mano jasno in odprto kot na dlani, in tako menda vsakemu. To njeno notranje življenje bralcu raste pred očmi. In če še pristavim, da temelji vse, kar polaga Kostanjevec v Anino pero, na logiki in resnici, menim, da sem podkrepil svojo hvalo tudi z „učenega“ stališča . . .

Takisto polna tragike in žalostne resnice je „Brez službe“. Delavec brez službe najde usmiljenje navadno

samo pri — pisatelju. Usmilil se je tudi Kostanjevec take uboge rodbine, a tudi v bralcu je zbudil usmiljenje. Peto poglavje je naravnost izvrstno — ne morda zaradi tega, kar nam pripoveduje, temveč zavoljo tega, kako nam pripoveduje. In kako in kaj sta nekaj — časih vse.

Odrekat ne morem zasluženega priznanja tudi noveli „Zakaj nisi bil mož“ in zabavni povesti „Najsrečnejši poštar“. Ne vem sicer, zakaj opisuje v poslednji Kostanjevec kopanje žensk, a prišlo mu je menda baš na misel, ko je spremljal poštarja k ljubici in zdelo se mu je potrebno, da njeno lepo telo še bolj razplameni v njem ljubezen in hrepenenje. Bog ne daj, da bi bil tako pedantovski ter zahteval, da ne sme niti vejica v povest, če ne sodi strogo k stvari. To je stara in slaba šola! Vse, kar je lahko mogoče, da se zgodi v istem ozračju, v isti okolici, med istimi ljudmi — to vse sme uporabiti pisatelj, da se mu ne stisne jedro v suhoparne in dolgočasne besede, temveč da razprede snov v lepo sliko, katere posameznosti se družijo v organično celoto. To so slike, ki jih ustvarja pisateljevo pero.

„List za listom“ in „Škof“ segata v začetek Kostanjevečevega pisateljevanja. Odlično mesto bi jima vsekakor sodilo v „Slovenskih večernicah“.

A nekaj je, kar nam dela Kostanjeveca še posebno simpatičnega. To je njegovo krasno opisovanje. Mnogo čiste in lepe poezije leži v besedah, s katerimi nam opisuje prirodo, to utelešenje vse lepote. V tem je neutruden in neizčrpljiv. Kot pravcati pokrajinski slikar nam pričara pred oči lepo okolico, da se gibljejo in delajo njegovi ljudje v živi prirodi, ne med starimi, oguljenimi in raztrganimi kulisami. Njegove oči usrkavajo podobe krajev, koder hodi Kostanjevec, in lepa zemlja se razgrinja pred našimi pogledi. Njegov jezik je bogat in slikovit, dasi se časih ponavljajo atributi in drugi okraski. Njegovo pripovedovanje je gladko in tekoče, da prezremo napake, ki jih ima na vesti njegova tehnika. Tu menim zlasti ono prekinjevanje in seganje iz sedanjosti v preteklost. A to so kot zobje na nožu, ki se zbrusijo, da je rezilo gladko in ostro.

Kostanjevec je realist — to sem že rekel, in temu bo pritrtil vsak, kdor ga bere. Iz vseh njegovih spisov diha neko tiho hrepenenje po resnici, katere si želimo vsi, ki čutimo realnost življenja. Svojim ljudem je dober in kaže nam njih dobre strani, pa tudi njih grehov nam ne skriva. A ti grehi nam zbujajo sočutje. Dobrota — zatirana in tlačena sirota — opere človeka vseh grehov! Saj človek dostikrat greši, ker mora, ker verjame, ker zaupa, ker išče v grehu utehe, omame, prevari prevare. Tako je življenje!

* * *

Kar sem zapisal, vse to se mi je zbudilo v duši, ko sem prebral tvojo knjigo, prijatelj Kostanjevec! Morda sem mislil povedati še kaj, a spotoma so se mi poizgubile moje uboge misli. A želel sem, da bi zbudil vsaj med tvojimi stanovskimi tovariši več zanimanja zate, ki si bil doslej manj poznan in manj cenjen med slovenskim občinstvom nego zaslužiš. In naj sodijo te moje

vrstice za golo reklamo ali za golo poveljevanje tvojega pripovednega telenta — vesel bom vendarle, če bom odprl komu oči in možnjo, da bo kupil in bral tvojo knjigo. Kadar se pa zopet sestaneva, bodi prepričan, da bom brez strahu dvignil čašo na krepko rast in vesel napredek tvoje Muze, ki je zdrava in čvrsta kot lepo kmetiško dekle. In tisto čašo bom izpraznil do dna!

Na Dunaju, v prosincu 1901.

E. Gangl.

Listnica uredništva:

G. Rešetar I., na Štajersko in na Notranjsko: Prihodnjič!

Gospodarski program.

Naslednje tvrdke darujejo od iztržka, oziroma dobička, ki jim ga dá zaslužiti učiteljstvo, dogovorjene odstotke v prid učiteljskemu konviktu. Vsakdo (vsaktera) pa blagovoli zahtevati, da se vsaka vsota, ki jo odjemavec izplača, zabeleži v prid konviktu.

1. **Jos. Petrič** — zaloga raznovrstnih šolskih zvezkov, peres z napisom: „Učiteljski konvikt“ in raznih drugih šolskih potrebščin v Ljubljani, sv. Petra cesta št. 6.
2. **Knjigotržnica Ig. pl. Kleinmayr & Fed. Bamberg** v Ljubljani, Kongresni trg.
3. **Miličeva tiskarna** — zaloga uradnih spisov i. t. d. — v Ljubljani, Stari trg.
4. **Národna tiskarna** v Ljubljani, Kongresni trg.
5. **Šeberjeva tiskarna** v Postojini, zaloga uradnih spisov itd.
6. **Gričar & Mejač**, trgovina z narejenimi oblekami za dame in gospode v Prešernovih ulicah v Ljubljani.
7. **Fran Ksav. Souvan**, trgovina z manufakturnim blagom v Ljubljani, Mestni trg.
8. **Fran Kraigher**, krojaški mojster v Ljubljani, Kongresni trg.
9. **Anton Krejči**, zaloga moških in ženskih klobukov v Wolfovih ulicah v Ljubljani.
10. **J. Soklič**, trgovina s klobuki v Ljubljani, Pod trančo.
11. **E. Kavčič**, trgovina s specerijskim blagom v Prešernovih ulicah v Ljubljani.
12. **F. Lilleg**, trgovina s specerijskim blagom na Jurčičevem trgu v Ljubljani.
13. **Filip Fajdiga**, mizar in trgovina s pohištvo v Prešernovih ulicah št. 50 nasproti novi pošti v Ljubljani.
14. **Maks Domicelj**, zaloga moke iz mlina Vinka Majdiča po en gros cenah v plombovanih vrečah po 10, 25, 50, 85 in 100 kg. na Dunajski cesti Graiserjeva hiša v Ljubljani.
15. **B. Schmeltzer**, zaloga stolov, Šelenburgove ulice v Ljubljani.
16. **Ivan Bonač**, zaloga šolskih knjig, svinčnikov družbe sv. Cirila in Metoda in raznih drugih šolskih potrebščin v Ljubljani, Šelenburgove ulice.
17. **Banka „Slavija“** v Pragi — glavno zastopstvo za slovenske dežele v Ljubljani — vzajemno zavarovalno društvo, podpira učiteljski konvikt in daje od učiteljskih zavarovanj provizijo „Zavezi slovenskih učiteljskih društev.“

Zavedno učiteljstvo prosimo, da po geslu „Svoji k svojim!“ podpira v prvi vrsti te tvrdke.

„Učiteljski Tovarš“ izhaja 1., 10. in 20. dne vsakega meseca ter stoji vse leto 8 K, pol leta 4 K, četrt leta 2 K. Spisi naj se blagovolijo pošiljati samo pod naslovom: Uredništvo „Učiteljskega Tovarša“ v Ljubljani. Naročnino pa prejema g. Francisek Črnogaj, nadučitelj v Ljubljani Barje). — Vse pošiljave naj se pošiljajo franko. — Oznanila in poslanice se računajo za stran 30 K, pol strani 16 K, 1/4 strani 10 K, 1/8 strani 8 K, 1/16 strani 4 K; manjši inserati po 20 h petit-vrsta. Večkratno objavljanje po dogovoru. Priloge poleg poštnine še 6 K.

Izdajatelj in odgovorni urednik Jožef Pance. — Last in založba „Zaveze avstrijskih jugoslovanskih učiteljskih društev“.

Tiska Miličeva tiskarnica v Ljubljani.

samo pri — pisatelju. Usmilil se je tudi Kostanjevec take uboge rodbine, a tudi v bralcu je zbudil usmiljenje. Peto poglavje je naravnost izvrstno — ne morda zaradi tega, kar nam pripoveduje, temveč zavoljo tega, kako nam pripoveduje. In kako in kaj sta nekaj — časih vse.

Odrekat ne morem zasluženega priznanja tudi noveli „Zakaj nisi bil mož“ in zabavni povesti „Najsrečnejši poštar“. Ne vem sicer, zakaj opisuje v poslednji Kostanjevec kopanje žensk, a prišlo mu je menda baš na misel, ko je spremljal poštarja k ljubici in zdelo se mu je potrebno, da njeno lepo telo še bolj razplameni v njem ljubezen in hrepenenje. Bog ne daj, da bi bil tako pedantovski ter zahteval, da ne sme niti vejica v povest, če ne sodi strogo k stvari. To je stara in slaba šola! Vse, kar je lahko mogoče, da se zgodi v istem ozračju, v isti okolici, med istimi ljudmi — to vse sme uporabiti pisatelj, da se mu ne stisne jedro v suhoparne in dolgočasne besede, temveč da razprede snov v lepo sliko, katere posameznosti se družijo v organično celoto. To so slike, ki jih ustvarja pisateljevo pero.

„List za listom“ in „Škof“ segata v začetek Kostanjevečevega pisateljevanja. Odlično mesto bi jima vsekakor sodilo v „Slovenskih večernicah“.

A nekaj je, kar nam dela Kostanjeveca še posebno simpatičnega. To je njegovo krasno opisovanje. Mnogo čiste in lepe poezije leži v besedah, s katerimi nam opisuje prirodo, to utelešenje vse lepote. V tem je neutruden in neizčrpljiv. Kot pravcati pokrajinski slikar nam pričara pred oči lepo okolico, da se gibljejo in delajo njegovi ljudje v živi prirodi, ne med starimi, oguljenimi in raztrganimi kulisami. Njegove oči usrkavajo podobe krajev, koder hodi Kostanjevec, in lepa zemlja se razgrinja pred našimi pogledi. Njegov jezik je bogat in slikovit, dasi se časih ponavljajo atributi in drugi okraski. Njegovo pripovedovanje je gladko in tekoče, da prezremo napake, ki jih ima na vesti njegova tehnika. Tu menim zlasti ono prekinjevanje in seganje iz sedanjosti v preteklost. A to so kot zobje na nožu, ki se zbrusijo, da je rezilo gladko in ostro.

Kostanjevec je realist — to sem že rekel, in temu bo pritrtil vsak, kdor ga bere. Iz vseh njegovih spisov diha neko tiho hrepenenje po resnici, katere si želimo vsi, ki čutimo realnost življenja. Svojim ljudem je dober in kaže nam njih dobre strani, pa tudi njih grehov nam ne skriva. A ti grehi nam zbujajo sočutje. Dobrota — zatirana in tlačena sirota — opere človeka vseh grehov! Saj človek dostikrat greši, ker mora, ker verjame, ker zaupa, ker išče v grehu utehe, omame, prevari prevare. Tako je življenje!

* * *

Kar sem zapisal, vse to se mi je zbudilo v duši, ko sem prebral tvojo knjigo, prijatelj Kostanjevec! Morda sem mislil povedati še kaj, a spotoma so se mi poizgubile moje uboge misli. A želel sem, da bi zbudil vsaj med tvojimi stanovskimi tovariši več zanimanja zate, ki si bil doslej manj poznan in manj cenjen med slovenskim občinstvom nego zaslužiš. In naj sodijo te moje

vrstice za golo reklamo ali za golo poveljevanje tvojega pripovednega telenta — vesel bom vendarle, če bom odprl komu oči in možnjo, da bo kupil in bral tvojo knjigo. Kadar se pa zopet sestaneva, bodi prepričan, da bom brez strahu dvignil čašo na krepko rast in vesel napredek tvoje Muze, ki je zdrava in čvrsta kot lepo kmetiško dekle. In tisto čašo bom izpraznil do dna!

Na Dunaju, v prosincu 1901.

E. Gangl.

Listnica uredništva:

G. Rešetar I., na Štajersko in na Notranjsko: Prihodnjič!

Gospodarski program.

Naslednje tvrdke darujejo od iztržka, oziroma dobička, ki jim ga dá zaslužiti učiteljstvo, dogovorjene odstotke v prid učiteljskemu konviktu. Vsakdo (vsaktera) pa blagovoli zahtevati, da se vsaka vsota, ki jo odjemavec izplača, zabeleži v prid konviktu.

1. **Jos. Petrič** — zaloga raznovrstnih šolskih zvezkov, peres z napisom: „Učiteljski konvikt“ in raznih drugih šolskih potrebščin v Ljubljani, sv. Petra cesta št. 6.
2. **Knjigotržnica Ig. pl. Kleinmayr & Fed. Bamberg** v Ljubljani, Kongresni trg.
3. **Miličeva tiskarna** — zaloga uradnih spisov i. t. d. — v Ljubljani, Stari trg.
4. **Národna tiskarna** v Ljubljani, Kongresni trg.
5. **Šeberjeva tiskarna** v Postojini, zaloga uradnih spisov itd.
6. **Gričar & Mejač**, trgovina z narejenimi oblekami za dame in gospode v Prešernovih ulicah v Ljubljani.
7. **Fran Ksav. Souvan**, trgovina z manufakturnim blagom v Ljubljani, Mestni trg.
8. **Fran Kraigher**, krojaški mojster v Ljubljani, Kongresni trg.
9. **Anton Krejči**, zaloga moških in ženskih klobukov v Wolfovih ulicah v Ljubljani.
10. **J. Soklič**, trgovina s klobuki v Ljubljani, Pod trančo.
11. **E. Kavčič**, trgovina s specerijskim blagom v Prešernovih ulicah v Ljubljani.
12. **F. Lilleg**, trgovina s specerijskim blagom na Jurčičevem trgu v Ljubljani.
13. **Filip Fajdiga**, mizar in trgovina s pohištvo v Prešernovih ulicah št. 50 nasproti novi pošti v Ljubljani.
14. **Maks Domicelj**, zaloga moke iz mlina Vinka Majdiča po en gros cenah v plombovanih vrečah po 10, 25, 50, 85 in 100 kg. na Dunajski cesti Graiserjeva hiša v Ljubljani.
15. **B. Schmeltzer**, zaloga stolov, Šelenburgove ulice v Ljubljani.
16. **Ivan Bonač**, zaloga šolskih knjig, svinčnikov družbe sv. Cirila in Metoda in raznih drugih šolskih potrebščin v Ljubljani, Šelenburgove ulice.
17. **Banka „Slavija“** v Pragi — glavno zastopstvo za slovenske dežele v Ljubljani — vzajemno zavarovalno društvo, podpira učiteljski konvikt in daje od učiteljskih zavarovanj provizijo „Zavezi slovenskih učiteljskih društev.“

Zavedno učiteljstvo prosimo, da po geslu „Svoji k svojim!“ podpira v prvi vrsti te tvrdke.

„Učiteljski Tovarš“ izhaja 1., 10. in 20. dne vsakega meseca ter stoji vse leto 8 K, pol leta 4 K, četrt leta 2 K. Spisi naj se blagovolijo pošiljati samo pod naslovom: Uredništvo „Učiteljskega Tovarša“ v Ljubljani. Naročnino pa prejema g. Francisek Črnogaj, nadučitelj v Ljubljani Barje). — Vse pošiljke naj se pošiljajo franko. — Oznanila in poslanice se računajo za stran 30 K, pol strani 16 K, 1/4 strani 10 K, 1/8 strani 8 K, 1/16 strani 4 K; manjši inserati po 20 h petit-vrsta. Večkratno objavljanje po dogovoru. Priloge poleg poštnine še 6 K.

Izdajatelj in odgovorni urednik Jožef Pance. — Last in založba „Zaveze avstrijskih jugoslovanskih učiteljskih društev“. Tiska Miličeva tiskarnica v Ljubljani.

pride povprek na vsacega prebivalca. Razložek je veliki in nihče ne more več potem tajiti, da sta klerikalizem in žganjepitje v kavzalni zvezi, da sta drug drugemu nekak pogoj, tako da se lahko reče: Klerikalstvo pospešuje žganjepitje, žganjepitje pa je podlaga klerikalizmu. Dejanske razmere potrjujejo to popolnoma. Poglejmo kamorkoli po Gorenjskem in v ljubljanski okolici, v ribniški dolini in v litijskem okraju, povsod vidimo, da se širi žganjepitje, čim bolj prevladuje klerikalizem in da so največji „šnopsarji“ tudi najvnetejši klerikalci.

Iz c. k. mestnega šolskega sveta ljubljanskega. Prva letošna redna seja, dne 25. januarja vršila se je, kakor sledi. Zapisnikar je poročal o rešenem tekočem gradivu izza predzadnje seje. Pri ti priliki se je sklenilo, da se za nekega učitelja, ki prostovoljno mladino podučuje rezljati les, še enkrat pri občinskem svetu prosi nagrade, dasi je bila prva taka prošnja odbita.

Učitelju Francišku Galetu se je priznala tretja, Engelbertu Ganglu pa prva službena starostna doklada počenši 1. januarjem 1901.

Prošnja nekega učitelja za denarno podporo se priporoča c. k. deželnemu šolskemu svetu ter se predlaga v to svrhu primerna svota.

Poziv deželnega šol. sveta, naj se mestni šolski svet izrazi, bi-li ne kazalo uvesti na meščanskih šolah in na treh višjih učnih stopinjah ljudskih šol poseben red za vnanjo obliko pismenih izdelkov, reši se v pritrdilnem tem smislu.

Končno se sklene, da je na II. mestnem, otroškem vrteu poleg vrtnarice namestiti še posebno voditeljico z zpričevalom zrelosti za občne ljudske šole, ter se vzame na znanje, da je ta posel pripravljena brezplačno prevzeti učiteljica Marija Maroutova.

Josip Kostanjevec: Iz knjige življenja.

(1. zvezek. Založil pisatelj. Tiskal R. Šeber v Postojni 1901. Vsebina: Roža. — List za listom. — Brez službe. — Najsrečnejši poštar. — Škof. — Zakaj nisi bil mož. — Ženitna ponudba. Str. 227, cena 3 K.)

Vsakemu človeku, ki sili v javnost, se tuintam pripeti, da ga začno obirati poklicani in nepoklicani ljudje. Eni iščejo na njem to, kar ima dobrega, drugi to, kar ima slabega. Posebno zadnji kriče in ropočejo, da celo slepec izprevidi namen njihovega jezikanja. Niti toliko ne puste poštenja na njem, kamor bi lahko človek položil dlan, ne da bi je oblatil . . .

In tako se je zgodilo, da si sedaj na vrsti ti, prijatelj Kostanjevec! Zbral si nekoliko svojih povesti v knjigo ter jo razposlal med slovensko občinstvo. Pri razpošiljanju te je pač navdajal bridak občutek, da ti bodo vrnili mnogo knjig z običajnim lakoničnim stavkom na ovitku: „Ne sprejem!“ Pa saj veš, da so pri nas knjige kot berači, ki v mrazu, žeji in lakoti zaman trkajo na vrata . . .

Pri nas niso ljudje taki kakor drugod. Pri nas smo veliki v malenkostih. Pri nas je mnogo besedi in malo dejanja. Hladni smo zlasti do knjig in pisateljev, ki tratijo čas z neplodnim črkanjem po papirju. In koliko si porabil tudi ti, prijatelj Kostanjevec, zlatega časa s pisarjenjem, mesto da bi zehajoč ubijal svobodne ure doma za pečjo — s prekrizanimi rokami in dremajočimi očmi, ali pa da bi popival od dolgega časa in zabavljajl čez to umazano življenje! . . .

Pri nas so razmere take, da ima imovitejši kmet za ogledalom „Pratiko“ in v skrinji knjige „Družbe sv. Mohorja“, a kar nas je gospode, imamo po svojih salonskih mizah „Den guten Ton“ ali še kaj drugega takega, kar sodi v višje kroge . . .

In zato nam ne govore brez vzroka ljudje, ki so dobre volje, da smo pospeševalci slovenske leposlovne književnosti!

Časih — to ti povem odkritosrčno in prav nič ne morem zato! — se mi zdi, da smo vsi skupaj za las enaki Wielandovim Abderitom.

Vendar se mi zdi, da se za vse to ne meniš dosti, prijatelj Kostanjevec! V ponižni litijski šoli in v še ponižnejšem tvojem stanovanju ti potekajo dnevi enakomerno kot ure dolgočasne, deževne jesenske noči. Kar ti ne ugrabi časa vestno izvrševanje tvojih stanovskih dolžnosti, to ti ga vzame pisanje povesti, novel in romanov. In če si kdaj utrujen, in so ti izčrpane moči, pa izpiješ doma ali pa v gostilnici čašo vina, da si preženeš skrb in požiš kri, takrat ti zabrusijo gotovi ljudje v obraz, da si pijanec in da si v sramoto učiteljskemu stanu!

A to je mogoče samo pri nas, kjer smo tako srečni, da imamo mnogo takih ljudi, ki ne delajo pod milim Bogom ničesar. Kar store v prid telesnim občutkom, to jim je pripuščeno in odpuščeno.

In glej! Tako se je začelo tudi meni brezskrbno življenje! Kot sočni grozdi vise nad mano lepi dnevi in kot mlada dekleta mi prihajajo v vas. Od samih dobrot sem že brezčuten za dobrote. In čestitljivi Goethe stoji pred mano, duhovit in globok, kakršen je, in njegovi verzi mi zvane v dušo, ki je prenasličena radosti . . . Saj jih poznaš: „Nichts ist schwerer zu ertragen als eine Reihe von schönen Tagen!“

Moj nekdanji prijatelj, ljubeznivi Mirza-Schaffy, je moral v kot, in rakom so šli žvižgat njegovi verzi: „Denn in diesem Jammerleben ist des Guten nie zu viel!“

Tako prihajamo ljudje k izpoznavanju in k resnici, celo k nazorom in prepričanjem, čeprav ni to nekaternikom všeč . . .

Ljudje smo ljudje, prijatelj Kostanjevec, in vsi imamo napake: eni večje, drugi manjše — a imamo jih vendarle vsi!

In ker mi je preveč lenobe in dolgočasnega iztezanja po mehki zofi, zatorej sem se odločil, da vzamem pod kritiški nož tvoje povesti, zbrane pod vablјivim naslovom „Iz knjige življenja“.

* * *

Josip Kostanjevec, sedaj nadučitelj v Litiji, pisatelj je že od l. 1883. Bil je še učiteljsčnik, ko je vzel prvič pero v roke. Brezizrazni in sentimentalni so bili njegovi prvi verzi. Kaj hočemo! V mladih letih se čuti človek srečnega, kadar se čuti nesrečnega. In z vsemi čuvstvi sili v to, kar mu teži srce. To čudno nagibanje k tožbam in vzdihom tiči v človeku, ki čuti.

Kostanjevec je obetal. A napravil si je to uslugo, da je začel premišljati samega sebe: svoje zmožnosti, svoje moči, da se je navajal na pravi pot, koder hodi danes samozavestno in čvrsto. Če se ne motim, je počival Kostanjevec deset let. Rjavelo je njegovo pero, a čistil se mu je duh. Pustil je pesmi drugim ljudem, ki se ukvarjajo s takimi igračami, pustil je sebe in se poprijel sveta. Začel je pisati v prozi . . .

Kolikor se nas zavzema za slovensko leposlovje vsaj toliko, da časih beremo, kar nam pišejo, smo ob drugem rojstvu Kostanjeveca-pisatelja veselo vzdiknili: „Premec piše lepo in dobro, in samosvoj pripovedni talent se skriva za tem ponižnim imenom!“

In nismo se motili!